

EDICIÓ: Grup de divulgació de la història de Fals, Associació Cultural i Recreativa de Fals
COL·LABORACIÓ: Ajuntament de Fonollosa, Cooperativa UMAC, Arxíu Comarcal de Manresa

ASSOCIACIÓ CULTURAL I RECREATIVA DE FALS
Carrer de les escoles, s/n
08259 Fals (Fonollosa)
Telèfon: 938368003

El contingut d'aquesta edició és de divulgació de la història local del poble de Fals. En cap cas es vol ferir la sensibilitat de ningú i, serà d'agrair que qualsevol errada o inexactitud en els escrits, sigui comunicada als redactors de Falchs.

Mas Montconill (2ona. part)

Pere Moncunill va heretar del seu pare Valentí, segons consta en el capbreu de 1639. En el capbreu hi consta que la propietat té una extensió equivalent a 150 jornals de sembradura i que paga cada any per Nadal un cens de 20 sous. El 1636, el Pere havia engrandit considerablement el patrimoni que li havien traspassat els avantpassats, en comprar la casa i les terres del mas Oms, juntament amb els masos rònecs Torrequitzana i Trulls, que estaven aplegats amb el mas Oms. Arrel d'aquesta compra, la propietat anava des dels Plans de Montconill, travessava la Riera de Fals, i abastava fins a Coll Baix, on limitava amb el terme de Monistrollet. Hi va haver uns anys que el Pere Moncunill va fer curt de blat i va haver de comprar-ne al seus veïns. Hem documentat les següents compres; el 1642, sis quarteres de forment a Antoni Bastardas, a raó de 49 sous la quartera, i cinc quarteres a Pere Jaumeandreu, a 46 sous. El 1646, vuit quarteres de blat espeltós, tres quarteres de mill i vuit quarteres de forment. Pere Moncunill va formar família amb Anna, una dona de la qual desconeixem el cognom. Dels seus fills, vuit van arribar a edat adulta, els noms dels quals eren Josep, Manuel, Pere, Valentí, Elisabet, Maria, Victòria, Anna i Serafina. El 24 d'agost de 1655 el notari Ratera de Manresa va pujar a Fals per prendre nota del testament del Pere Moncunill. Van actuar de testimonis Jaume Torra i Vidal Borràs, aquest darrer un treballador del mas. L'home devia estar fotut, perquè pocs dies més tard

el rector va escriure el text següent en el llibre d'òbits de la parròquia: Dilluns a 8 de novembre del any 1655 morí Pere Moncunill, pages hereu del mas Monconill. Rebe tots los sacraments de Santa Mare Iglesia y feu testament. Lo endema dimarts fou enterrat en la Iglesia de St. Vicens de Fals en la tomba de sa casa. En la sepultura assistiren dotze preveres Aquesta anotació funerària prové d'una còpia, feta el 1678, del llibre original que va ser destruït el juliol de 1936.

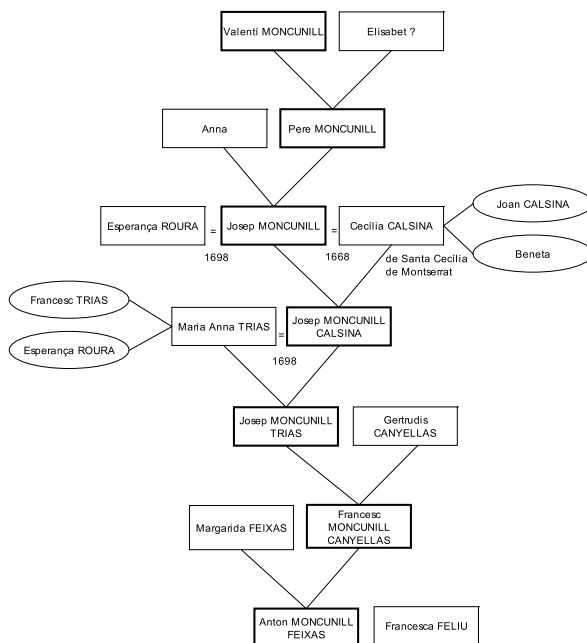

Espitllera

El següent hereu va ser Josep Moncunill (I), el qual va fer l'abril de 1668 capitols amb la Cecília, una noia del mas

Calsina del terme de Santa Cecília de Montserrat. El dot va ser de 600 lliures i l'aportació o escreix del Josep de 150 lliures. Segons l'estructura patrimonial de la família catalana d'aquell temps, reflectida en els contractes prematrimonials o capítols, tant els diners del dot com de l'escreix no es podien gastar en vida de la parella, sinó que estaven destinats a ser repartits entre els descendents. Si no hi havia fills o es desfeia el matrimoni a causa de la defunció de l'home, els diners s'havien de restituir a la vídua o a la família d'aquesta. La Cecília va resultar ser una dona prolífica i va criar vuit fills, anomenats Josep, Joan, Jaume, Fèlix, Anna, Maria, Agnès i Rosa.

Quan la Cecília va acomiadar-se d'aquesta vall de llàgrimes, el Josep Moncunill encara es va animar a contraure un segon matrimoni. En realitat el seu casament va formar part d'una estratègia per enllaçar estretament la seva família amb els Tries de Santa Maria de Taudell de Terrassa. El 1698 es va portar a terme una cerimònia doble; es va casar el jove Josep (II) amb la donzella Maria Anna Trias, mentre que el vell Josep (I) ho feia amb la seva consogra, l'Esperança Roura, de Matadepera, vídua de Francesc Trias. La relació entre les famílies encara es va consolidar més quan, uns anys després, es va concertar matrimoni entre la Rosa, una filla del Josep Moncunill, i Pere Joan Trias, fill de l'Esperança. El dot de la Rosa va ser 400 lliures i els de les seves germanes van oscil·lar entre les 350 i les 550 lliures, segons com anava l'economia de la casa.

En apartat econòmic hem recollit algunes dades referents a vendes de cereals durant els anys 1675 i 1676. O bé la collita de blats a l'altre Pla va ser excepcional, o bé el Moncunill es dedicava a traficar amb grans, perquè durant aquells dos anys l'amo de Montconill va vendre a diversos pagesos de Sallent, Santa Maria d'Horta, Sant Martí de Torruella, Castellnou, Joncadella, Aguilar, Callús, Santpedor, Argensola, Calders, Avinyó, Boixadors, Salelles i d'altres llocs una gran quantitat de gra. Només durant els mesos de març, abril i maig de 1675 va vendre 22 quarteres

de blat meitadenc, 17 de blat paumolós, 65 de blat segolós, 15 de mestall, i 8 quarteres de forment. Els preus de venda van ser respectivament, 36, 30, 36, 36, i 44 sous per quartera. En tots els casos el pagament es diferia fins el dia de la Mare de Déu d'Agost, després de la collita.

Finestra de la façana sud

La tardor de 1676 en total va vendre 32'5 quarteres de forment o xeixa, 14 de blat segolós, 26 de blat paumolós, 17'7 de mestall i 15 quarteres de civada. Els preus havien pujat; el més car era la xeixa, que es pagava a 2 lliures i 11 sous la quartera, el mestall es cotitzava a 2 lliures i 3 sous, el paumolós a 30 sous i la civada a 20 sous. Fem memòria que una lliura catalana equivalia a 20 sous.

A més dels quatre fills barons, treballaven a la casa dos mossos d'origen occità, Jaume de Lavall i Joan Borgera. Aquesta disponibilitat de mà d'obra, que feia possible ampliar la superfície de terra conreada, tal vegada justifica l'excés de la producció de cereals. Hi ha encara un parell d'indicadors més de la prosperitat de l'heretat Montconill. El 1669 va comprar a carta de gràcia per 225 lliures les pastures del mas Cases d'Aguilar. El 1701 el Josep posseïa un mas en el terme de Fonollosa que havia comprat a Joan Vilansosa, que era conegut com el mas Montconill de Fonollosa. Per altra banda, l'hereu de Montconill va sufragar la construcció d'un altar dins de l'església de Fals, dedicat a Sant Josep, el qual es trobava entrant a mà dreta, just davant de la tomba familiar excavada al terra de l'església. La pedra que cobria la cripta segurament estava gravada amb el nom, però el trepig d'innúmerables peus ha desgastat la pedra i actualment no s'hi pot llegir res. El manteniment de l'altar anava a cura de la família, tal com es pot observar en un paràgraf del testament que va dictar el Josep (I) el 1694; «...e que dit mon hereu tinga obligatio de tenir encarrec de lo dit altar de sant Josep, fer cremar la llantia de dit altar y fer cremar las candelas de aquell a sos gastos...» En el testament va manar també que en el seu funeral hi anessin 15 capellans, cobrant 12 sous per cap per la feina, i que se li resés una missa baixa de sis sous perpètuament el dia de sant Josep, el seu sant patró. El febrer de 1709 va fer un codicil, o rectificació al testament, que va registrar en els seus llibres el rector de Fals, i segurament va morir poc després.

Josep Moncunill (II) es va casar, com hem vist, amb Maria Anna Trias, amb qui va tenir set fills. El primogènit Josep va ser l'hereu, però per desgràcia va morir abans que el pare. El segon, el Francesc, va ser l'encarregat d'administrar l'hisenda durant molts anys, el Vicenç es va casar amb una noia d'Òdena, i el Tomàs es va establir a Manresa, com a masover de la casa de la Culla. De les tres noies, la Maria Anna es va casar amb Víctor Gimferrer de Sant Vicenç, la Serafina amb Josep Duocastella de Castellar, i la Maria amb Josep Carner de Castellbell.

Josep (II) va haver de pagar el 1710 les 400 lliures de la legítima al seu germà Joan, que va estudiar per capellà. El 1714 va endeutar-se i va vendre un censal de 140 lliures a Francesc Jaumeandreu, de Manresa. Sembla ser que amb la guerra, hi havia incertesa sobre el valor futur de la moneda, ja que en l'acta de venda s'especifica amb precisió la cotització de les monedes corrents en relació amb la lliura catalana, una moneda fictícia, no sotmesa a les oscil·lacions del mercat. Els rals de vuit de plata equivalien a una lliura catalana amb vuit sous, i una dobla d'or, a cinc lliures i dotze sous. El 1742, Josep Urpià, un retorcedor de seda, va comprar al Moncunill per 49 lliures un pati, adjunt a una casa, situat al carrer d'Urgell de Manresa. A canvi d'uns diners que li devia, l'amo de Boixeda va cedir a Josep Moncunill el dret de pastura de Boixeda durant el període comprès entre el 1725 i el 1735. Després hi va haver raons, perquè el Boixeda demanava una compensació i l'assumpte va acabar als jutjats. El plet va ser llarg i no es va resoldre fins el 1756 amb una concòrdia. El Josep (II) ja no ho va veure, perquè s'havia mort deu anys abans. En el testament que va fer el 1745 va fer hereu universal al seu nét Francesc, un xiquet de curta edat, fill del Josep (III).

Josep Moncunill (III) va estar casat amb Gertrudis Canyellas i, com a mínim, va tenir aquests descendents: Francesc, l'hereu, Caterina, casada amb Anton Jovells, Josefa, casada amb Francesc Descals de Sant Fruitós, Francesca, casada amb Josep Riera de Joncadella, i Pere Joan, casat amb Ignàsia Noguera de Sant Fruitós. Un fill d'aquesta darrera parella s'establiria al Raval d'Oliveres, donant origen a cal Parcer. Els dots de les noies de Montconill eren de l'ordre de les 300 lliures. Com abans s'ha dit, la vida del Josep va ser curta, i després de la seva defunció va haver de portar els afers de la casa la jove vídua Gertrudis. El primer que va fer aquesta va ser nomenar procurador al seu cunyat Francesc, el germà segon del difunt Josep, el qual també havia estat designat curador o tutor dels fills. Durant molts anys el Francesc va administrar l'heretat, en nom del Josep i en el de la vídua. Com exemples tenim la venda d'un censal de 200 lliures fet el 1746 a la Prioressa del Convent de Santa Clara de Manresa, o la lluitació feta el 1752 per Magí Morera de Fonollosa de 100 lliures, per les quals tenia empenyorada als Moncunill una vinya de 10 jornals, situada al Reguer de les Cases de Fonollosa. El protagonisme de l'administrador es veu reflectit en la llinda d'una de les cambres que donen a la sala de la casa, producte d'unes obres d'ampliació que s'hi deurién fer, que porta la següent inscripció: CURADOR MUNCUNILL FRANCESC 1755. El Francesc va arribar a ser

el batlle de Fals, i com a tal va protagonitzar un dur enfrontament amb el polèmic rector Domingo Feliu. En un intercanvi de recriminacions, posades per escrit davant de notari el 1755, el Francesc va acusar al mossèn de ser un lladre i un traïdor perquè, tot i pagant, no li havia volgut celebrar una missa per l'ànima de Fèlix Moncunill, un oncle seu.

Pica

Quan va arribar a la majoria d'edat Francesc Moncunill va ocupar el seu lloc d'hereu. Entre d'altres activitats, sembla ser que va dedicar els seus esforços a colonitzar i desenvolupar la part meridional de la seva heretat, aquella que es trobava al vessant dret de la riera. El 1762 va fer construir una caseta a la carena de la serra, casa que va ser coneguda amb el nom de casa nova de Collbaix, i hi va posar una família de masovers. La masoveria era una base des d'on es podia convertir el bosc en productives vinyes. Només a l'any 1778 va fer tres establiments a pagesos de Fals i Sant Joan de terres pertanyents a l'antic mas Torraquitzana, i va donar permís al parcer Josep Puigdel·lívol de construir una tina al costat de la que ja hi havia a la casa de Collbaix. En els contractes de rabassa s'estableix que les parts del raïm s'han de posar a les tines i botes del mas Oms. El 1773 el Francesc va fer testament; va nomenar usufructuària a la seva muller Margarida Feixas i hereu al primogènit Anton. Va viure encara uns anys més, si més no fins el 1782, perquè aquell any era regidor del poble i hem trobat una anotació que diu que no pot signar perquè es troba malalt al llit. Després del seu òbit, l'usufructuària deuria fer algunes obres a la casa gran, ja que una de les finestres que donen al cantó de la capella esta gravada amb la inscripció MARGARIDA MONCUNILL Y FEIXAS VDA 1783. L'Anton Moncunill Feixas va seguir la política de donar terres als parcers, amb la qual cosa va augmentar la prosperitat de la casa. També va protagonitzar algunes operacions immobiliàries com la venda que va fer el 1826 d'una casa que tenia a la part de fora muralles de la Plaça de Valldaura, per la qual n'hi va donar 1.175 lliures el galoner Martí Brufau. L'Anton va casar-se amb Francesca Feliu, qui va infantar un altre Anton, la vida del qual es pot llegir en la 3ª part de la història del mas Montconill.